

De werking van het VLAAMS GEBARENTAALCENTRUM (VGTC)

In september 1997 werd een nieuwe v.z.w. opgericht: het Vlaams GebarentaalCentrum. Deze v.z.w. is in feite de officiële voortzetting van een stuurgroep die in 1995 opgericht werd door Cultuur voor Doven –nu Fevlado-Diversus– met de bedoeling vertegenwoordigers van de Vlaamse Dovengemeenschap (concreet: Fevlado en Cultuur voor Doven) en taalkundigen met ervaring op het vlak van gebarentaalonderzoek geregeld samen rond de tafel te brengen.

De doelstellingen van het Vlaams GebarentaalCentrum zijn:

- het ontwikkelen van cursussen, leermiddelen of ander materiaal dat noodzakelijk is om de Vlaamse Gebarentaal te onderwijzen of aan te leren
- het bevorderen, promoten en eventueel doorvoeren van wetenschappelijk onderzoek over de Vlaamse Gebarentaal
- het bevorderen van de standaardisering van de gebarentaal in Vlaanderen¹
- het ontwikkelen van cursussen, leermiddelen of ander materiaal bestemd voor het aanleren of onderwijzen van het Nederlands als tweede taal aan doven
- het promoten van een opleiding voor docenten Vlaamse Gebarentaal.

Belangrijk is ook dat het Vlaams GebarentaalCentrum gesprekspartner wil zijn van Vlaamse en/of Belgische beleidslieden wanneer onderwerpen die verband houden met de taalkundige aspecten van de Dovengemeenschap besproken worden.

Intussen is het Vlaams GebarentaalCentrum alweer enkele jaren actief en werd er al een aantal projecten gerealiseerd. Een overzicht:

Het videoboek

In december 1997 verkreeg het VGTC een subsidie van het Fonds Beeckman om informatie over de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal (meer) toegankelijk te maken, in de eerste plaats voor Dove gebarentaalgebruikers zelf. Pas ongeveer een jaar later werd de nodige bijkomende financiële steun gevonden (bij de (toenmalige) ASLK) en kon met de voorbereidingen worden begonnen. In samenwerking met de audio-visuele dienst van het KIDS en OO!VGT (onderzoek, onderwijs Vlaamse

¹ Dit betekent NIET dat het Vlaams GebarentaalCentrum voorstander is van een "verplichte" standaardisering van de Vlaamse Gebarentaal. Dit betekent wel dat het Vlaams GebarentaalCentrum het spontane standaardiseringsproces wil ondersteunen en waar mogelijk versnellen.

Gebarentaal) van de Vrije Universiteit Brussel werd gedurende ongeveer anderhalf jaar gewerkt aan de productie van het eerste video-boek in Vlaanderen:

Vermeerbergen, M. (Red). 1999.

Grammaticale Aspecten van de Vlaams-Belgische² Gebarentaal-videoboek.
Affligem: Vlaams GebarentaalCentrum.

Het videoboek bevat informatie over de grammaticale structuur van de Vlaamse Gebarentaal en dit in twee talen: de Vlaamse Gebarentaal en het Nederlands. Op die manier kan de video worden gebruikt door dove gebarentaalgebruikers (bijvoorbeeld door diegenen die de Vlaamse Gebarentaal onderwijzen aan horende belangstellenden) en door horenden (bijvoorbeeld leerkrachten van dove kinderen, horende ouders van dove kinderen). Het videoboek bestaat uit twee video-cassettes die elk ongeveer anderhalf uur materiaal bevatten. Behalve een inleiding zijn er achttien "hoofdstukjes"; elk hoofdstukje behandelt 1 onderwerp (meestal 1 grammaticaal mechanisme of 1 grammaticale structuur).

Lesmateriaal voor het onderwijzen van Vlaamse Gebarentaal

Dankzij een bijzondere subsidie aan voorzieningen in de gehandicaptensector van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap kon er in het najaar van 2000 en het voorjaar en de zomer van 2001 gewerkt worden aan lessenspakketten voor cursussen Vlaamse Gebarentaal, niveau 1 en 2. Deze pakketten zijn bedoeld om te worden gebruikt in de gebarentaalcursussen van Fevlado, in de gebarentaaltolkenopleidingen, in cursussen aan ouders van dove kinderen, enzovoort. Voor dit project kon 1 horende projectmedewerker worden aangeworven: Iris Antoons. Zij werkte samen met (Dove gebarentaalgebruikster) Diane Boonen, die hiervoor door Fevlado werd "uitgeleend". Voor elk niveau werd er een handleiding voor de lesgevers gemaakt (compleet met didactisch materiaal en met een werkvideo waarop een aantal teksten en oefeningen uit het lessenspakket wordt voorgedaan) en is er ook een pakket voor de cursisten. In het schooljaar 2001-2002 is het materiaal voor het eerst gebruikt. Ondertussen werden de pakketten ook gepubliceerd.

Het "hiatenproject"

In maart 1999 nam het Vlaams GebarentaalCentrum het initiatief om de Vlaamse dovenscholen en Fevlado, als vertegenwoordigers van de Vlaamse

² Vooral omdat er redenen bestaan om aan te nemen dat er maar weinig verschillen zijn tussen de "Waalse" en de "Vlaamse" gebarentaalvarianten, gebruikten taalkundigen aanvankelijk de benaming "Vlaams-Belgische Gebarentaal". In oktober 2000, tijdens de Algemene Vergadering van de Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties, besliste een meerderheid van de aanwezige Vlaamse doven echter om hun taal "Vlaamse" Gebarentaal te noemen. Aan de onderzoekers werd gevraagd deze keuze te respecteren en voortaan de naam "Vlaams-Belgische Gebarentaal" te vervangen door "Vlaamse Gebarentaal". Dit verklaart waarom er in (de titel van) oudere teksten en publicaties "Vlaams-Belgische Gebarentaal" staat en in recentere werken "Vlaamse Gebarentaal".

Dovengemeenschap, uit te nodigen met de bedoeling samen een aantal problemen in verband met het lexicon (en het gebruik ervan) van de Vlaamse Gebarentaal te bespreken en na te gaan of er eventueel kon samengewerkt worden om deze problemen op te lossen. Tijdens dit overleg werd beslist samen een project op te zetten met de bedoeling de "hiaten" (of "gaten") in het lexicon van de Vlaamse Gebarentaal op te sporen en in te vullen.

Het VGTC, Fevlado en CORA (de vereniging van de Vlaamse dovenscholen) vroegen en kregen voor dit project een subsidie van het Fonds Beeckman. Twee projectmedewerkers konden worden aangeworven: Marleen Rogiest en Kristof De Weerd. In maart 2002 werden de resultaten van de eerste fase van het project, omtrent wiskunde-gebaren, aan het publiek voorgesteld. De gebaren werden ondertussen ook gepubliceerd in boekvorm:

De Weerd, K. & Rogiest, M. 2002.

Invulling van hiaten in het lexicon van de Vlaamse Gebarentaal. Wiskunde. Gent: Cultuur voor Doven.

Ze kunnen ook worden geraadpleegd op de volgende website: <http://muledo-kids.khlim.be>

In de tweede fase van het project werd er gewerkt aan de terminologie van het vakgebied Wereldoriëntatie, meer bepaald Aardrijkskunde en Geschiedenis. In oktober 2002 was er een informatiemoment over het project tijdens de pedagogische studiedag voor medewerkers van de Vlaamse dovenscholen. De resultaten van fase 2 (de nieuwe WO-gebaren dus) werden ook gepubliceerd:

De Weerd, K. & Rogiest, M. 2003.

Invulling van hiaten in het lexicon van de Vlaamse Gebarentaal. WO. Gent: Cultuur voor Doven.

Alle partners in dit project vinden het heel belangrijk dat het project wordt voortgezet en dat ook andere vakgebieden aan bod kunnen komen. Voorlopig is er hiervoor geen geld. Het VGTC probeert uiteraard de nodige middelen te vinden.

Het onderwijs van de Vlaamse Gebarentaal (en Dovencultuur) aan dove kinderen en jongeren en aan horende volwassenen.

De voorbije jaren werd er door een werkgroep gewerkt aan eindtermen voor het buitengewoon onderwijs type 7 (het "dovenonderwijs"); er werden onder meer eindtermen voor het vakgebied "taal" ontwikkeld. Op aandringen van Kasterlinden, momenteel de enige dovenschool die bilinguaal/bicultureel onderwijs aan dove kinderen en jongeren aanbiedt, kwamen er ook eindtermen voor Vlaamse Gebarentaal en voor Dovencultuur. Deze eindtermen werden niet uitgewerkt door de bestaande werkgroep maar wel door drie taalkundigen van het VGTC. Het decreet waarin deze

eindtermen zijn opgenomen, is ondertussen reeds goedgekeurd. Dit betekent dat er nu een decreet is waarin expliciet gepraat wordt over het onderwijzen van VGT (en Dovencultuur) aan dove kinderen en jongeren!

In 2002-2003 is er door verschillende VGTC-leden -in samenwerking met de twee tolkenopleidingen en Fevlado- ook hard gewerkt aan het uitschrijven van de "basiscompetenties" voor het onderwijs van Vlaamse Gebarentaal in het kader van het volwassenenonderwijs. De opleiding "Vlaamse Gebarentaal" is nu officieel erkend en zal –waarschijnlijk vanaf het schooljaar 2004-2005- door de CVO's (Centra voor Volwassenenvorming) aangeboden kunnen worden.

In samenwerking met onder meer het VSPW (Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk-Gent) wordt er ook gewerkt aan de voorbereiding van een opleiding Gebarentaaldocent.

Andere activiteiten

Het VGTC was -en is- ook vertegenwoordigd in verscheidene overleg- en werkgroepen, bijvoorbeeld bij de rondetafelgesprekken omtrent de onderwijsintegratie van dove kinderen en jongeren met behulp van (gebarentaal)tolken. In dit verband heeft het VGTC trouwens het initiatief genomen om met alle betrokkenen (scholen, CAB, Fevlado,...) samen te werken aan een (uitgebreide) tekst die dan aan de bevoegde instanties werd overgemaakt.

In de voorbije jaren heeft het VGTC getracht op te treden als gesprekspartner en als bron van informatie voor de diverse overheden wanneer het ging over taalkundige (en socio-culturele) aspecten van Doof-zijn. Het VGTC was bijvoorbeeld betrokken bij de gesprekken die hebben geleid tot de resolutie van het Vlaams Parlement (dd. 05.05.1999) betreffende de problematiek van personen met een auditieve handicap.

Tot slot willen we nog wijzen op de rol van het VGTC als "informatie-verstrekker"; dit gebeurde onder meer in de vorm van het schrijven en verspreiden van werkdocumenten:

april 1998.

Activiteiten ter verbetering van de maatschappelijke rol van de Vlaams-Belgische Gebarentaal met het oog op een grotere integratie van (vroeg)doven in de horende maatschappij: actieplan.

en:

Is de Vlaams-Belgische Gebarentaal wel "rijp" voor een ruimere maatschappelijke rol?

Werkdocumenten geschreven op vraag van de deelnemers aan het overleg tussen verschillende Vlaamse kabinetten (onderwijs, cultuur, wetenschap en gelijke kansen) met het oog op de ontwikkeling van een gezamenlijk beleidsplan inzake

"dovenproblematiek" in het algemeen en de problematiek van de Vlaamse Gebarentaal in het bijzonder.

augustus 1998.

Status en gebruik van de Vlaams-Belgische Gebarentaal in vergelijking met de situatie in andere Europese landen; (huidige) interesse vanwege beleidsverantwoordelijken

Werkdocument geschreven in het kader van de bespreking van de "dovenproblematiek" in de Commissie Welzijn van het Vlaamse Parlement.

juni 2000.

Bestaande en (nog) niet-bestaande gebaren.

Werkdocument geschreven voor de Vlaamse dovenscholen en de Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties.

oktober 2002.

Vier vragen omtrent de standaardisering van de Vlaamse Gebarentaal.

Werkdocument geschreven naar aanleiding van de studiedag voor de medewerkers van de doveninstituten.

Bovenstaande bespreking toont aan dat het VGTC de voorbije jaren niet stilgezeten heeft. Het Centrum mag o.i. terecht fier zijn op deze verwezenlijkingen, zeker als er rekening gehouden wordt met het feit dat er geen eigen personeel is. In het kader van het "lessenpakketten-project" en het "hiatenproject" konden er voor korte tijd projectmedewerkers worden aangeworven maar verder werkte -en werkt- iedereen mee op vrijwillige basis.

Voor meer informatie kan het Vlaams GebarentaalCentrum worden gecontacteerd per e-mail: vgtc@pandora.be of op het adres van de maatschappelijke zetel: Calloystraat 11 1790 AFFLIGEM

Myriam Vermeerbergen

Voorzitter Vlaams GebarentaalCentrum